

पुष्प - २० : शब्दसामर्थ्य

तैसे शब्दांचे व्यापकपण ।...

१. योग्य काय आणि अयोग्य काय याचा विचार करून बोलण्याची सवय जीवनात नेहेमीच उपकारक शाबीत होते.
२. म्हणूनच शब्दांचे मोल आणि ताकद जाणून आपण नेहमी बोलावे.
३. शब्दांचा अर्थ नीट समजण्यासाठी शब्दाभ्यास अतिशय आवश्यक ठरतो. व्याकरण त्यासाठीच शिकायचे असते.
४. एखादी दृश्य नसलेली वस्तूदेखील शब्दांच्या माध्यमातून साकार करता येते : ज्ञानोबाराय तीच पैज आपल्याशी मारतात.

संतबोल

- जैसैं बिंब तरी बचकें एवढें। परि प्रकाशा त्रैलोक्य थोकडें।
शब्दाची व्याप्ती तेणें पाडें। अनुभवावी।। (ज्ञा. ४.२१५)
- तैसें शब्दाचें व्यापकपण। देखिजे असाधारण।
पाठेया भावज्ञां फावती गुण। चिंतामणीचे।। (ज्ञा. ६.२१)
- आहाच बोलाची वालीफ फेडिजे। आणि ब्रह्माचिया चि आंगा घडिजे।
मग सुखेसी सुरवाडिजे। तेयामाजी।। (ज्ञा. ६.२५)

मंजिरी - २०

१. शब्दांमध्ये अपार शक्ती असते : तुकोबाराय त्यासाठीच तर वर्णन करतात शब्दांचे माहात्म्य : शब्द हा तर आपल्या भाषाव्यवहाराच्या विश्वाचा जणू देवच.
२. म्हणूनच तर ज्ञानोबाराय 'अमृतानुभवा'मध्ये शब्दांचा गौरव करतात.
३. त्यांमुळे, रोजच्या जगण्यात भाषेचे, योग्य शब्दयोजनेचे महत्त्व अपार आहे. : त्यासाठी भाषेचा, शब्दांचा चांगला परिचय अतिशय आवश्यक. शब्दाच्या नाना अर्थच्छटा चांगल्या ठाउक असायलाच हव्यात.
४. ज्ञानोबारायांनी त्यासाठीच ग्रंथाच्या सुरुवातीस शब्दरूपी गणेशाचे स्तवन मांडलेले आहे.

संतबोल

- आम्हां घरी धन शब्दाची च रत्ने। शब्दांची च शस्त्रे यत्न करूं॥१॥
शब्द चि आमुच्या जीवाचें जीवन। शब्दे वांटूं धन जनलोकां॥२॥
तुका म्हणे पाहा शब्द चि हा देव। शब्दे चि गौरव पूजा करूं॥३॥ (श्रीतुकोबाराय)
- बाप उपेगी वस्तु शब्दु। स्मरणदानीं प्रसिद्धु।
अमूर्ताचा विशदु। आरिसा नव्हे?॥ (अमृतानुभव : श्रीज्ञानोबाराय)
- तेणें कारणें मी बोलेन। बोलीं अरूपाचें रूप दावीन।
अतींद्रिय परि भोगवीन। इंद्रियांकरवी॥ (ज्ञा. ६.३६)